

Länsstyrelsen
391 86 Kalmar
kalmar@lansstyrelsen.se

2019-06-14

Yttrande i ärende med diarienummer 407-3516-2019 (angående Svenska kraftnäts ansökan om förundersökningstillstånd jämlikt 7 kap 6§ expropriationslagen).

Med anledning av den information som affärsverket Svenska Kraftnät delgivit oss via Länsstyrelsen i Kalmar i ovanstående ärende vill vi på det här sättet avge följande yttrande:

Vi motsätter oss kraftfullt Svenska Kraftnäts ansökan om förlängt förundersökningstillstånd! Länsstyrelsen ska avslå den!

Länsstyrelsen beviljade i januari 2016 (2016-01-11 dnr:407-3820-15) Svenska kraftnät förundersökningstillstånd i tre år (36 månader) för de undersökningar som krävdes för en 400 kV luftledning mellan Ekhyddan- Nybro och vidare mellan Nybro-Hemsjö. Ärendet överklagades och hamnade till slut på Regeringens bord. Regeringen fattade beslut om tillträde 2016-09-01. Nu ansöker Svenska kraftnät om ett förundersökningstillstånd som skall gälla fram till och med 2021-07-01 det vill säga att alla de företag som bor längs sträckningen får ytterligare flera års hämsko över sina utvecklingsmöjligheter närmare bestämt en total tidsrymd på 5 år!!! Ingen annan verksamhet vad vi vet uppmanas tåla ett så, i tid, omfattande intrång särskilt med tanke på att det hos varje fastighetsägare knappast rör sig om mer än ett par veckors undersökningsarbete.

Svenska kraftnät vill för sin förundersökning använda sig av Expropriationslagens 7 kap 6§ där ändamålet för förundersökningen grundar sig på Expropriation. I det nu aktuella ärendet har det aldrig handlat om expropriation eftersom Svenska kraftnät inte avser att lösa in mark.

Vad är "Allmänt intresse och Allmännyttan"?

En viktig aspekt är den så kallade "allmännyttan eller det allmänna intresset" som åberopas i olika sammanhang. När de första stamledningarna byggdes så får man anta att det ändå fanns , även om det fanns ett mycket stort ekonomiskt bekymmer för de som drabbades, en förståelse för att dessa ledningar var bra för Sverige, Svensk industri, Svenska hushåll och för Svensk utveckling. Nu handlar det dock inte längre om Sveriges energiförsörjning utan om att energibolagen vill skapa en för dem större marknad nämligen EU..

Det faktum att vi som bor och verkar i Sverige har haft förhållandevis modesta elpriser har enligt de allra flesta varit en framgångsfaktor inte minst för Svensk industri som kunnat behålla produktion som annars med stor sannolikhet skulle förlagts till låglöneländer. Faktum är att varje land, som framgår av EU:s direktiv, har ett eget ansvar för sin elförsörjning. Det är vare sig rimligt eller förenligt med något direktiv att Sverige skaffar ett ännu större åtagande då flera länder inte ens kommer upp i de 10 % sammanlänkning som varit målet inom EU i flera år. Sverige har en sammanlänkning på minst 28% inom EU och räknar vi in Norge så är sammanlänkningen 40%!

De allt mer omfattande utländska intressen som finns inom elbranschen (EON, Uniper, Vattenfall, Ellvio osv) trycker på och försöker få politiker och allmänhet att tro att vi har elbrist i vårt eget land trots att vi på årsbasis har ett energiöverskott som år 2018 motsvarar 29TWh (<https://www.svk.se/aktorsportalen/elmarknad/statistik/>). Tanken med den sammanlänkning vi redan har är väl just att flödet av el ska kunna växla. Om Sverige på årsbasis och till stor del bidrar med ett överskott så är det ju inte konstigt om vi vid vissa tidpunkter importerar.

Uniper vill i sin rapport från Juli 2018 få Sverige att framstå som miljöbovar och menar att vi behöver ett energiöverskott på 60TWh för att bli koldioxidneutralt. I samma rapport kan vi notera att Sveriges överskott är tillräckligt för att försörja halva Danmark.

(https://www.uniper.energy/sverige/sites/default/files/2018-06/uniper_svenska_elexporten_rapport2018.pdf)

Uniper är tex numera ett Tyskt multinationellt företag med huvudkontoret i Dusseldorf. Uniper är sprunget ur den delade globala tyska E.ON-koncernen som blev E.ON och [Uniper](#). "Nya" E.ON erbjuder produkter och tjänster inom förnybar energi, distribution och kundlösningar och Uniper driver verksamhet inom konventionell energiproduktion (däribland kärnkraft och vattenkraft) samt energihandel. För E.ON Sveriges del innebar splitten att dotterbolagen E.ON Värmekraft, E.ON Kärnkraft och OKG övergick till Uniper, medan övriga dotterbolag kvarstod inom E.ON-koncernen. I stort sett alla större aktörer inom energiområdet har sina huvudintressenter i andra länder numera. Svenska allmänna intressen har med andra ord i deras ögon en underordnad betydelse.

Svenska kraftnät skriver i sin Systemutvecklingsplan (dec 2017) att den sk "Nybroledningen" är ett projekt för "marknadsintegration". Riksrevisionen skriver i sitt yttrande till Miljö och energidepartementet (SOU 2017:02, Kraftsamling för framtidens energi) att det saknas en fördjupad samhällsekonomisk analys som beslutsunderlag för Energikommissionens förslag om ökad överföringskapacitet inom landet och mellan grannländerna. Det samhällsekonomiska värdet av ytterligare förstärkningar av stamnät och utlandsförbindelser bör enligt riksrevisionen på ett tydligt sätt relateras till kostnaderna. **Regeringen har i sin skrivelse till följd av Riksrevisionens rapport angivit att utgångspunkten för investeringsbesluten i ökad överföringskapacitet ska vara den Svenska samhällsnyttan på kort och lång sikt.** Enligt regeringen ska Svenska kraftnät utgå från denna vid lönsamhetsbedömningar av planerade investeringar.

Det scenario som Svenska Kraftnät anger i ansökans bakgrund är att fränkoppling pga ett elektriskt fel (plötsligt uppkommande) på en av de två 400 kV ledningar som är anslutna till

Nybro kommer att leda till överbelastning i parallellgående och underliggande 130 kV nät. Detta förhindras idag av det nätvärn som efter NordBalts tillkomst är installerat i Nybro ställverk vilket vid ett sådant tillfälle kopplar bort NordBalt. Problemet med överbelastning av det underliggande 130 kV nätet är därmed löst!

Enligt Svenska Kraftnät är bakgrunden till att man måste bygga en ny ledning att bortkoppling av NordBalt inte uppfyller kravet på driftsäkerhet. I underlaget så prognosticerar Svenska Kraftnät med 3,52 timmar/år i otillgänglighet för en luftledning Ekhyddan – Nybro – Hemsjö. **Vi anser att drivkraften för driftsäkerhet ska sättas i relation till en sannolikhet för avbrott, och de kostnader som följer av ett avbrott, som är så låg som 0.04 %.** Allmän nytta kan tas tillvara på olika sätt och ska alltid sättas i relation till den enskildes skada. **Det kan inte anses att detta allmänna intresse av driftsäkerhet, innebärande att ett felförhållande som har väldigt låg sannolikhet och kort varaktighet, kan anses överrida den enskildes rätt till bestämmande och förfogande över sin fastighet och äganderätt på ett sådant sätt att 1100 ha produktiv åker- och skogsmark skall ställas av från produktion och skövlas för ett sådant ändamål.** När elmarknaden avreglerades för ett antal år sedan var väl knappast intentionen hos dåvarande Riksdag och regering att Svensk landsbygd skulle bli ett spindelnät av kraftledningar eller att elpriserna skulle konvertera till höga EU-priser utan snarare att främja konkurrensen på den inhemska marknaden så att Svensk industri och Sveriges elkunder fick fördelar av sund konkurrens. Ju större intressen som Elbolagen har fått i andra länder desto större är, vad vi sett, påtryckningarna från desamma hos Svenska kraftnät och regering att bygga ut stamnäten gentemot EU så att elbolagens vinster kan öka genom att de skulle kunna ta ut ett högre pris på en större marknad. Att det får till följd att hushållen och inhemsk industri drabbas av både högre nätavgifter och högre eltaxa talas det tyst om men ser vi redan nu. En utbyggnad länderna emellan är enligt EU-direktivet planerad till 10% år 2020 och till 15% år 2030. Vi, dvs Sverige leder, som vi skrivit ovan, med råge utbyggnadsligan med våra 28% och är om vi räknar in Norge sammanlänkade till 40%. Nu vill SVK bygga ytterligare förbindelser som härrör sig till marknadsintegration. Elområde 4 dras redan nu med högre elpriser än vad övriga elområden gör vilket bland annat påverkar Gnosjöområdet mycket negativt och där ett stort "Elnätsuppror" startat. Under nedanstående rubriker vill vi därför ange våra skäl till att avslå Svenska Kraftnäts ansökan om förundersökningstillstånd.

Länsstyrelsen ska avslå ansökan om förundersökningstillstånd eftersom det saknas grund i allmänt intresse och allmän nytta för Sverige som nation. och kan därför inte anses uppfylla förutsättningarna i 2 kapitlet 6§ Ellagen avseende att anläggningen är lämplig från allmän synpunkt för Sverige.

Vi anger, utöver ovan, följande skäl till att vi kraftfullt motsätter oss ett tillstånd för förundersökning enligt 7 kap 6§ expropriationslagen (1972:719):

Behov av förundersökning inför en koncessionsansökan och miljökonsekvensbeskrivning saknas!

Svenska kraftnät har ansökt om koncession och det är bestämt var stolparna ska stå. Därmed borde förundersökningen vara avslutad och någon förlängd tid inte behövas. De naturvärdesinventeringar som Svenska kraftnät anger som skäl i sin ansökan borde på motsvarande sätt vara avslutade i och med inlämnandet av miljökonsekvensberedningen i koncessionsansökan. Energimarknadsinspektionen har den 2019-09-05 i beslut med diarienummer 2015-10322 avslagit Svenska kraftnäts ansökan om koncession för ovan nämnda ledning då verket inte har kunnat styrka att den ansökta ledningen i det aktuella utförandet och i den aktuella sträckningen uppfyller kraven på lämplig lokalisering i kombination med bästa möjliga teknik. Det har också enligt Energimarknadsinspektionen funnits mycket stora brister i samrådsprocessen då markägare och andras synpunkter aldrig protokollförts.

Om det skulle uppstå behov av kompletterande naturvärdesinventeringar i den fortsatta prövningsprocess som Regeringen genomför av sagda koncessionsansökan kan Svenska Kraftnät vid det enskilda fallet ansöka om tillstånd för sådan verksamhet.

Att "på spekulat" för eventuellt kommande krav på kompletteringar eller på grund av tidsbrist och brister i planering för genomförandet av planerade undersökningar i Svenska Kraftnäts egen regi ansöka om förundersökningstillstånd måste anses vara helt grundlöst! Svenska Kraftnät har fått tillstånd i 36 månader vilket är fullt tillräckligt, om det inte var det skulle man tagit detta i beaktande vid den tidigare ansökan. Att på det sätt som Svenska kraftnät gör söka generella tillstånd för flera hundra fastighetsägare i flera år är absurt då det på varje fastighet rör sig om ett fåtal dagar eller möjligen veckor. Planeringen från Svenska kraftnät sida måste anses som mycket bristfällig i sammanhanget.

Expropriationslagen 7 kap 6§ är inte tillämplig och ansökan saknar rättslig grund!

Svenska kraftnät har historiskt **aldrig exproprierat** någon mark utefter sina ledningar. Det har redan från början stått klart att expropriation varit utesluten och att markåtkomst planerats med stöd av ledningsrättslagen (1973:1144).

I RÅ 2001 ref. 80 hade Banverket ansökt om förundersökningstillstånd avseende en planerad kraftledning. Enligt Banverket var expropriation i vissa situationer att föredra framför ledningsrätt för att få tillgång till berörda fastigheter. Verket var dock inte berett att bedöma med vilken grad av sannolikhet en ansökan om expropriation skulle komma att ges in utan ville förbehålla sig rätten att vid behov ansöka om expropriation. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade att det förelåg osäkerhet i frågan om vilken grund – expropriation eller ledningsrätt – som verket skulle komma att stödja sig på för att fullfölja projektet men ansåg att enbart den omständigheten inte utgjorde tillräcklig anledning att upphäva regeringens beslut. I detta fall är det dock, **i enlighet med Svenska Kraftnäts koncessionsansökan som de hänvisar till i sin ansökan om förundersökningstillstånd, helt klart att de kommer använda sig av institutet ledningsrätt.**

I Svenska kraftnäts ansökan om förundersökningstillstånd från maj 2015 sägs inget om hur verket avser att tillförsäkra sig tillträde till fastigheterna när ledningen ska byggas. Under handläggningen hos länsstyrelsen inför beslutet 2016 påpekade emellertid flera berörda fastighetsägare att Svenska kraftnät inte avsåg att ta marken i anspråk genom expropriation utan genom institutet ledningsrätt. Dessa uppgifter kommunicerades inte med Svenska kraftnät och det är därför inte känt vilken inställning verket har till dem. Även under handläggningen hos regeringen lyftes frågan men inte heller där hördes Svenska kraftnät.

Av samrådsunderlaget framgår att avsikten då var att använda sig av institutet ledningsrätt. Detsamma kan utläsas ur tre samrådsredogörelser daterade 5 januari och 4 december 2015 samt 9 december 2016 och ställda till samma länsstyrelse som behandlade ansökan om förundersökningstillstånd 2015. Dessa redogörelser ingår i den miljökonsekvensbeskrivning som bilagts Svenska kraftnäts koncessionsansökan. Även av den ansökan, liksom av miljökonsekvensbeskrivningen, framgår att verket avser att bereda sig tillträde till berörda fastigheter genom institutet ledningsrätt.

Därmed kan inte annan slutsats dras än att Svenska kraftnät aldrig haft för avsikt att använda sig av expropriation för att få åtkomst till berörda fastigheter för att bygga ledningen utan att verket hela tiden avsett att använda sig av institutet ledningsrätt. **Det kan därför ifrågasättas om det var korrekt av länsstyrelsen att bifalla Svenska kraftnäts ansökan om förundersökningstillstånd 2016 liksom att det nu helt saknas rättslig grund då det är institut ledningsrätt som regleras i ledningsrättslagen (1973:1144) och att den lagen saknar bestämmelser om förundersökningstillstånd.** Alltså saknas rättslig grund för förundersökning tillstånd!

Orimligt stort ingrepp i markägarnas rätt att förfoga över sin egendom!

Det behöver anges en borte gräns för hur lång tid ett företag kan ges tillåtelse att göra undersökningar på privatägd mark. Fem år är en orimligt lång tid och medför stora ingrepp i markägarnas rätt att förfoga över sin egendom. Det långa förundersökningstillståndet påverkar landsbygdens företag mycket negativt. Verksamheterna kan inte utvecklas. Ansökningar från berörda markägare om bygglov avslås på grund av att området berörs av förundersökningstillstånd. Ca 800 fastighetsägare i sydöstra Sverige har nu levt med en hämsko över sina fastigheter under väldigt många år och ärendet har nu ställts på sin spets med överklaganden till Högsta Förvaltningsdomstolen där senaste domstolen var oenig om huruvida ärendet behandlats enligt gängse regler. Samtliga kommuner längs sträckningen har vägrat att åsidosätta sina invånares intressen och med LRF, Södra, lokala riksdagsmäns samt olika nätverks försök till dialog har det satts fokus på det sätt som Svenska kraftnät drar fram utan någon som helst hänsyn till de människors synpunkter och åsikter som bott och verkat i bygderna under generationer och som har sin dagliga försörjning därav.

Tillstånd till förundersökning är inte förenligt med grundlagsskyddet för äganderätten och proportionalitetsprincipen!

Förundersökningstillståndet innebär att Svenska kraftnät får rätt att vidta en rad olika ingripande undersökningsåtgärder, såsom att köra på vägar, beträda tomtmark och mark med skog eller grödor, sätta ut stakkäppar, fälla träd m.m. Tillståndet innehåller inte någon begränsning avseende vilka av dessa åtgärder som Svenska kraftnät kan välja eller någon skyldighet för affärsverket att i förväg meddela markägarna när eller var åtgärderna ska vidtas. Undersökningsåtgärder kan komma att vidtas vid en för markägaren olämplig tidpunkt såsom under pågående skogsavverkning, jakt, plantering eller skörd. Tillståndet gäller vidsträckta markområden och innebär kännbara inskränkningar i markägarnas privata äganderätt. I vårt eget fall handlar det om ett område som avsatts för rekreation och strandnära bebyggelse samt Natura2000-område. Vår ambition har varit att utveckla turismen i området men med den osäkerhet som nu finns då en inhemsk näring ställs emot globala intressen utvecklades ett helt annat scenario. Det är tråkigt att det redan idag finns en stamledning men med ytterligare en ledning och 100meter bred ledningsgata är det knappast troligt att några turismsatsningar verkställs. Det är helt uppenbart att olägenheterna för markägarna och presumtiva besökare väger tyngre än fördelarna för det allmänna.

Eventuella brister i lagstiftning och angivandet av långa handläggningstider på Lantmäteriet som skäl godtas ej!

Det förhållande som Svenska Kraftnät pekar på i sin ansökan att det inte går att påbörja förrättning om ledningsrätt, för att bygga och bibehålla ledningen på berörd fastighet, innan koncession erhållits om inte nätmyndigheten medger det får betraktas som det enda starka skydd en fastighetsägare har för att sin privata egendom. Om Länsstyrelsen genom att fatta beslut om förundersökningstillstånd enligt 7 kap 6§ expropriationslagen för att på så sätt kringgår effekterna av gällande lagstiftning eller fattar beslut om tillstånd på grundvalen av att det för närvarande är långa handläggningstider avseende förrättningar för ledningsrätt på en annan myndighet, Lantmäteriet, finns mycket goda skäl för att få ett sådant beslut prövat hos Regering, Högsta Förvaltningsdomstol och Justitieombudsman!

Vi vill avslutningsvis rikta en uppmaning till berörda i den fortsatta beslutsgången i ärendet. Den aktuella 400 kV-ledningen har föregåtts av en sällan skådad kritik från hela sydöstra delen av landet. Markägare, organisationer, nätverk, politiker och kommuner har framfört starka invändningar mot en luftburen ledning.

Under processens gång har information från Svenska Kraftnät ändrats eller uteblivit. Kritiken har varit inriktad på att det saknats marksåla alternativ med teknik och kostnadsberäkningar. Vidare har samråd, information och kommunikation till berörda uppvisat anmärkningsvärda brister. Människor har inte känt sig delaktiga och i många fall har normala rutiner för samråd frångåtts till exempel har inte dokumentation/protokoll förts vid möten.

Om nu ett förundersökningstillstånd återigen godkänns i en process som uppvisar sådana brister måste man fråga sig vilka signaler det sänder till en bygd och dess innevånare, om demokrati, respekt för människor och samhällsliv?

Därför är alla beslut om 400 kV ledningen Ekyddan – Nybro – Hemsjö inte bara en fråga om ledningens placering och utförande utan om samhällets och myndigheters syn på inflytande och medborgarnas grundlagsskyddade äganderätt i stort.

Ansökan om förundersökningstillstånd bör mot bakgrund av ovan avslås!

Med vänlig hälsning

[Redacted signature]

[Redacted signature]

[Redacted signature]

Fastighetsbeteckning: [Redacted]